

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. V св. 9—10

БЕОГРАД 1954

СА Д Р Ж А Ј

	Страна
1. А. Белић: О сложеним реченицама и сродним појавама	297
2. М. Стевановић: Акценат радног глаголског придева	306
3. М. С. Московљевић: Шта је исправније: пише се „великим словом“ или „с великим словом“?	319
4. А. Белић: О расправи дра М. Московљевића	326
5. В. М. Мишовић: Значење израза <i>плагмени мачеви</i> и сл. у народним песмама	329
6. Р. Ј.: Требачки, трепачки или трепчански?	334
7. С. Машић: Један Вуков латинизам	337
8. Д-р Милка Ивић: О значењима заменице <i>којешта</i>	341
9. М. Беговић: Поковац и поковина	347
10. И. Стевовић: Акценат у изговору неких спикера Београдског радија	349
11. Језичке поуке	354

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Секретар Уређивачког одбора — Бранислав Милановић

Научна Рјечница

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1954

Штампа Графичко предузеће „Академија“ - Београд, Космајска ул. бр. 28

АКЦЕНАТ НА РАДИЈУ

АКЦЕНАТ У ИЗГОВОРУ НЕКИХ СПИКЕРА БЕОГРАДСКОГ РАДИЈА

Изговор који се чује са радија од великог је значаја. По општем схватању тај изговор треба да буде образац доброг књижевног изговора. Стога много пажње треба посветити спикерима. И њихов изговор свакако треба да буде добар, узоран и репрезентативан у сваком погледу. Радио је модерно и значајно културно средство. Његов утицај је многострук; он се, између осталог, осећа и на изговору наших људи. Зато старање о коректном и узорном изговору наших спикера има општи значај. То је, уствари, старање о култури изговора уопште.

Затим, и целокупни утицај радија биће, нема сумње, много већи ако се са њега чује добра, чиста реч народног говора. Погрешке у изговору умањују, свакако, целокупну вредност емисије.

Има више компонената доброг читања, и добро преношење садржаја текста захтева многоструке способности читача. Први услов за добро читање, оно што чини његову основу, јесте граматичка правилност читања, изговора. Међутим, битну црту изговора чине акценат и дужине речи и облика. Акценти у звучној слици изговора заузимају доминантно место, и од њихове рељефности и пуноће зависи мелодија и ритам језика. Само, мелодија и ритам нису нешто засебно и издвојено, нешто што би само за себе могло имати циљ, нешто што би само за себе могло чинити ефекат. Мелодија и ритам изговора потпуно су одређени посебним акцентима речи и њихових облика, који су везани за њихова значења. Зато се реторски ефекти могу чинити само у

распону појединачних акцената који су у 'тексту¹⁾. Свако кршење појединачних акцената речи и облика доводи до нејасности, а јасност је први услов доброг читања. Читачева је дужност да слушаоцима тачно преноси садржај текста. Наша акценатска система је врло сложена и по броју акцената, и по месту и по разлици у природи сваког појединог акцената (дужина, интензитет, тон). И према акценту бисмо се, баш зато, а посебно на радију, морали врло озбиљно односити.

Изнећу овде само нешто материјала на основу кога се може добити слика стања акцената у изговору неких спикера Београдског радија. Примере сам забележио слушајући емисије у току последњих неколико месеци, и то из свега десетак емисија. Поред примера које сам забележио према изговору спикера даћу у загради правилне акценте. Примери су дати у низу како су при слушању забележени, са прекидима који означавају крај емисије обично од 20—30 минута:

сáбор (треба сáбор)
са сýругòм (т. сýругòм,
сýругòм)

зàхшев èгийáтскè влáдè (т.
зàхшев èгийáтскè влáдè)

емíсијè (т. емíсијè)

кràгујевачкòј (т. крагујèва-
чкòј)

пðивреда (т. пðивреда)

шá_времена су òшла (т.
шá времена су...)

лáжима (т. лáжима)

зàпáднèх сíла (т. зàпáднèх,
зàпáднèх)

шеритòрији (т. шеритòрији,
шеритòрији)

шим_òводом (т. шим òво-
дом)

вáшу зèмљу (т. вáшу зèмљу)

у Корèји (т. у Корèји)

Југòслáвијè (т. Југòслáвијè)

у Пàрìз (т. Пàрìз)

грчкè влáдè (т. грчкè влáдè)

вечèрас (т. вечèрас)

пðеглед вèсшèй (т. пðеглед
вèсшèй)

свèсшè мáсá (т. свèсшè мáсá)

пðáво (т. пðáво)

дèвèшòм (т. дèвèшòм)

¹⁾ Постоји мишљење по коме се у бинском говору каткад мора отступити од књижевног акцената (није реч о говору у дијалекту) ради нарочитог ефекта који се жели постићи на сцени. Ово мишљење нема основа и неодрживо је. У том случају уметник би се огрешио о основни принцип у уметности — о природност.

чѣшврѣшом (т. чѣшврѣшѡм)
 нѡћас (т. нѡћас)
 ѡдѣѣѡносѣи (т. ѡдѣѣѡносѣи)
 јучѣ (т. јучѣ)
 ѡрѣшседнѣика (т. ѡрѣшседнѣика)
 глѡсѡње (т. глѡсѡње)
 рѣкѡрд (т. рѣкѡрд)
 круѣнѣи индустѣријѡлац (т.
 круѣнѣи индустѣријѡлац)
 у Приѣѣѡљу (т. у Приѣѣѡљу)
 у Приѡѡју (т. Приѡѡју)
 И на крају рѣдѡван ѡзве-
 шѡј... (т. И на крају рѣ-
 дѡван ѡзвешѡј...)
 у сезѡни (т. у сезѡни)
 кѡнзул (т. кѡнзул)
 од сѡлѣсѡ (т. од сѡлѣсѡ)
 у ѣнѣшѣрѣма (т. у ѣнѣшѣрѣма)
 вѡдиѣи рачуна (т. вѡдиѣи
 рачуна)
 другѡва (т. другѡва)
 у Еврѡѣи (т. у Еврѡѣи)
 мајсѡр (т. мајсѡр)
 шѣжѣ сусрѣше (т. шѣжѣ
 сусрѣше)
 у сѣднѡм шѣнѣсу (т. у сѣднѡм
 шѣнѣсу)
 Љубѡланѣ (т. Љубѡланѣ)
 засмејаше се (т. засмејаше се)
 сѡѡсенѡ дѣше (т. сѡѡсенѡ дѣше)
 сѣѡм (т. сѣѡм)
 млѡдѣ лѣкѡр (т. млѡдѣ лѣкѡр)
 мѡлишѡва (т. мѡлишѡва)
 од јушѣра до мѣрка (т. ...
 до мѣрка, дѡ мѣрка)
 ѡѣрѡвѡно (т. ѡѣрѡвѡно)

људи ѣнѣ лекѡра (т. људи
 ѣнѣ лекѡра)
 реѡѡршѣр (т. реѡѡршѣр)
 у Бѣрѡлину (т. у Бѣрѡлину)
 згрѡдѣ (т. згрѡдѣ)
 кабинѣшу (т. кабинѣшу)
 кѡмѡндѣ (т. кѡмѡндѣ)
 вѡјнѣх инвалѣда (т. вѡјнѣх
 инвалѣда)
 хрѡбросѣ (т. хрѡбросѣ)
 ѡуш Бѡрмѣ (т. ѡуш Бѡрмѣ)
 Јуѡжнѣ Еврѡѡѣ (т. Јуѡжнѣ
 Еврѡѡѣ)
 гѣганшѣска гѣрѡдилишѣа (т.
 гѣганшѣскѡ гѣрѡдилишѣа)
 лиѣра 2. п. мн. (т. лиѣрѡ)
 исѣѡвѣременѡ (т. исѣѡвѣременѡ)
 сѡјам (т. сѡјам)
 сезѡнѣ (т. сезѡнѣ)
 вѣрѣме (т. вѣрѣме)
 ѡрѡсѡр (т. арѡсѡр)
 ѡрѡсѡра (т. ѡрѡсѡра)
 нѡчѣн рѡда (т. нѡчѣн рѡда)
 у лишѣу (т. у лишѣу)
 ѡље (т. ѡље)
 ѡѡѣш (ш. ѡѡѣш, ѡѡѣш)
 ѡѣснѣк (т. ѡѣснѣк)
 у ѡвѡј нѡћѣи (т. у ѡвѡј нѡћѣи)
 нѣсам сѡма (т. нѣсам сѡма)
 гѡлѡѡ (т. гѡлѡѡ)
 свѣ_шишѣне (т. свѣ_шишѣне)
 сѡѡсобан (т. сѡѡсобан)
 блѣзнаѣкиње (т. близнѡкиње)
 Јѡ_сам (т. Јѡ сам)
 сѡрово (т. сѡрово)
 фрѣзуру (т. фрѣзуру)

до шè_мере (т. до шé мѐрè)
 с̄прѐмљено (т. с̄прѐмљено)
 ш̄рăдиција (т. ш̄рăдиција)
 у шом_дѐлу љзвеш̄аја
 (т. у шбм дѐлу љзвеш̄аја)

кѹдă (т. кѹдā)
 пр̄йчекај (т. пр̄ичекāј)
 говоримо 1 л. мн. импер.
 (т. говòр̄имо)
 м̄рисао (т. м̄рисао)

др̄ж̄иш (т. др̄ж̄иш)
 љзашло је (т. љзашло је)
 љм̄аш пр̄аво (т. љм̄аш пр̄аво,
 љм̄аш пр̄аво)
 м̄оме с̄ину (т. м̄оме с̄ину)
 без в̄одѐ (т. без в̄одѐ)
 вѐликā мр̄ачнā шѹма (т.
 вѐликā мр̄ачнā шѹма)
 ш̄ироко (т. ш̄ироко)

Овде сам хтео да покажем каквих све отступања код спикера Београдског радија има у изговору наших акцената. Они се не држе четворокценатске системе књижевног језика; не држе се ни ма које друге системе акцаната наших говора. Њихови акценти, мислим, немају основа нигде у нашем народу јер се нигде тако не говори. Кад их слушамо, рекли бисмо да уопште не осећају акценте, јер гдекад наглашавају онако како нико не говори. Други пут нам се чини да „афектирају“ и произвољно мењају акценте, па чак и своје. Понекад се добива утисак да праве погрешке зато што „считавају“ текст, јер не носе садржај текста поуздано. А као општа и стаљна тенденција код свих осећа се скраћивање дужина изван акцента. А затим скраћивање захвата и дуге акценте, па се у њиховом изговору дуги силазни (˘) и дуги узлазни (˙) чувају као кратки узлазни (˘) или нека врста полуакцента (примере в. горе).

И. Стевовић